

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 22. julija 1874.

Obseg: Posnetek iz obravnave mednarodnega zbora umnih sadje- in vinorejcev od 2. do 7. dne meseca oktobra l. l. na Dunaji. — Gozd in miši. — Zmečkanje, maščenje ali drozganje grozdja ob trgatvi. (Konec.) — Potreba živinskih sejmov v Lescah. — O slovensko-nemškem delu Wolfovega slovnika. — Državnopravna opozicija in omahovalna stranka. — Oroslav Caf. — Moj pès. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novièar.

Gospodarske stvari.

Posnetek iz obravnave mednarodnega zbora umnih sadje- in vinorejcev

od 2. do 7. dne meseca oktobra l. l. na Dunaji.

Vže v prvem programu je bilo izreèeno, da bo treba posebej obravnavati èisto vinorejske in sadjerejske stvari in zato se je tudi zbor razdelil precej v odsek za sadjerejo in v ta za vinorejo.

V predsedništvo odseka za sadjerejo so bili voljeni: dr. E. Lukas iz Reutlingen-a za prvega predsednika, profesor dr. Drag. Koch iz Berolina in E. baron Trautenberg iz Prage za podpredsednika.

Zapisnikarja sta bila gospoda Jožef Berman, tajnik vrtnarskega društva na Dunaji in profesor Belke iz Keszthely-a.

V predsedništvo odseka za vinorejo so bili izvoljeni: baron Dael Koeth iz Soergenloch-a za prvega predsednika, gospod baron Avgust Babo iz Klosterneuburg-a in stotnik Filip Ludvig, predsednik odbora za sadje- in vinorejo pri c. k. kmetijski družbi na Dunaji, za podpredsednika. Zapisnikarji pa so bili gospodje: dr. Velten, dr. Haas iz Klosterneuburg-a in Viktor Huebner iz Znojma. Vdeležitev se imenuje lahko obilna, ker se je zborovanja vdeležilo 172 udov.

Odsek za sadjerejo je obravnaval o sledeèih vprašanjih:

Katerih novejših metod se poslužujejo sadjerejci djansko in vspešno pri žlahnenji in reji mladih visocih in drugih dreves in pri reji drevja?

Med novejšimi naèini so se omenili posebno oni, po katerih se žlahne mladike, kakor oko ali popek pri okuliranji (to je, pri cepljenji v kožo), pod kožo na strani vcepijo, kakor na pr. cepljenja za kožo na strani in okuliranje z mladiko. Priporočila vredno se je tudi spoznalo žlahnjenje z nasadom na sedlo, katero je našel Lukas.

Gledé izreje dreves, posebno visocih se je spoznalo, da je primerno obrezovanje v drevesnici najboljše sredstvo deblo vtrditi in popolnoma ukoreniniti. Priporočal se je tudi napredek v sadjereji, namreè formiranje mladih dreves in pa pokrivanje drevesnice z gnojem, èreslom i. d. Onim, kateri želé, da jim drevesnica brž kaj nese, se priporoèa drevesa v drevesnici tako daleè enega od drugega saditi, da morejo vmes soèivje itd. pridelati.

Pri reji dreves je to tudi velik napredek, da se zdaj napravljajo veèi jame za drevje, potem da se ne

sadí na plitvih ravninah in moèvirnem svetu, ampak po grièih in da se drevesne plošèe pokrivajo z dobro steljo, s katero se ohrani enakomerna mokrota in toplota tal.

Jako koristno je obrezanje poleti; tudi mladenje dreves v poznem poletji, julija in avgusta meseca se posebno zaradi tega priporoèa, ker se rane hitreje zacelijo in redkeje drevesa obolé. Deblo in veje se obvaruje pred škodljivimi živali itd. najbolj, èe se namažejo z apnom.

Štel je odsek med napredke tudi veselo novico, da se vedno bolj razširjuje spoznanje, da je treba vsako leto drevesom gnojiti.

Živahna razprava je bila pri vprašanji:

2. Kaj je vzročilo letošnjo skoraj povsod slabo letino?

Zaèel je razpravo gosp. dr. Lukas. On je najprej naštel glavne vzroke, kateri napravijo sadno drevje rodovitno.

Ti so: 1) Zdrava pravilna rast. 2) Nakopièenje založnih snovi v drevju, ker drevo le takrat more obroditi, kedar se je pri rastenji nabralo v drevesu mnogo založnih snovi. Ako je teh le malo, tako drevo sicer cvete, al obroditi ne more. V tem se tudi najde pojasnilo, da drevo, akoravno je imelo obilo cvetja, ni pri vgodnem vremenu obrodilo. 3) Perje v svoji rasti ne smejo zadrževati: mrèesi, vreme, posebno pa ne gobe. 4) Drevo more pravilno poganjati. To je bilo sicer vže v prvem odstavku povedano, al vendar je treba še tù omeniti, da se mnogokrat pripeti, da drevesom, katera rastejo blizu moèno gnojenih gred, odpade cvetje in da rezervne ali založne snovi ženó proti vrhu, kjer poženo nove odrastke, namesti da bi se ohranile za odrastke, cvetje in sad prihodnjega leta. 5) Toplo pozno poletje posebno pospešuje napravo cvetliènih popkov. 6) Zemlja mora imeti dosti redilnih snovi. (Dal. prih.)

Gozd in miši.

Marsikdo bo vprašal, kaj ima gozd opraviti z mišjo zjedino? Jako mnogo! Prviè se izredé in neizmerno pomnože škodljivi mrèesi, namreè: kobilice, miši i. d. le pri hudi vroèini in v negozdnatih pušèavah, drugiè pa izredi gozd one živali, ter njim daje stanovanje, katere neizmerno veliko miši in škodljivih mrèesov pokonèajo. Te živali so: sokoli, sove, krokarji in èrne vrane; potem lisice, ježi, dihurji in posebno podlasice.

Te živali živé veèidel od miši in škodljivih mrèesov, med katere se v prvi vrsti sme šteti lièinke ali ogerce. Vèasih ti dobrotniki kmeta in gozdarja tudi pojedó ka-

Dunajski razstavi v pavilonu kneza Schwarzenberg-a opazil razstavljenе lešnike. S tem sadom se delajo na posestvih kneza Schwarzenberg-a velike kupčije. Leskovo grmovje se šteje med domače rastline, kateri je našo podnebje jako ugodno pri rasti. Trdi se, da latinsko imé leskovega grmovja „Corylus Avellana L.“ se je napravilo po imenu mesta „Avellino“ na Neapolitanskem. V okolici tega mesta se namreč jako zelo pečajo z nasajenjem leske in od tod se ladije polne tega sadu odpeljejo v druge dežele. Nekoliko let sem se je redilo tudi razno leskovo grmovje, katero se je rabilo pri olepšanji vrtov. Redkeje se sadi to grmovje zaradi sadú, in vendar dá to pri primerni pazljivosti v reži mnogo dobička.

M. Webb iz Calcot-a pri Reuding u je pri tem bogatin postal. On sadi lešnike po 8 čevljev enega od družega v lehe ali kraje, tako da je na oralu 910 rastlin. Vsaki kraj loči od družega meja, na kateri raste narcise ali ogradne jagode. V prvih letih pridela vmes sočivje, ker še le 8. leto začne leskovo grmovje dobiček dajati.

Po najmanjem računu znese dohodek ene leske 50 krajc., oral toraj nese 455 gold. a. v. Če se pa računi po izjavah Webbovih dohodek ene leske na 5 gold., se ta podeseteri. Webb je včasih na dan po 1500—1800 funtov lešnikov nabral, katere je v sodčeh po 100 funtov na semnje poslal.

Leska se dobiva po vsi Evropi in šteje več sort. Med temi se posebno čisla tako zvan „Lampertovi lešnik“ (lombardski lešnik). Včasih se dobí v vrtih tudi turška leska (C. Colurna L.), 40—50 čevljev visoko in 2—3 čevlje v deblu debelo drevo, katerega sad pa ni tako okusen, kakor laških lesk.

Na Francoskem se leskovo grmovje zaradi rudečega perja in košatega grma v vrtih jako zelo čisla, manj pa se gleda na njeni sad. V katalogu A. Leroy iz Angers-a, kjer je drevesnica, katera se med najznamenitnejše na kontinentu šteje, je 21 sort naštetih, al od teh je komaj 5—6 sploh znanih. Posebno se hvalijo te-le sorte, katere redí M. Webb: Redskined Filbert (rdeče kožati lešnik), Daviana, Price Filbert, Garibaldi, Atlas Neet, Spanisch price Filbert, Merveille de Boviller, Princess royal, Empress Eugénie, Cosford. Med znamenitimi se tudi imenujejo te le, katere Webb in Rivers iz semena izrejata: Multiflora Webb, Price emperor, White Filbert, Macrocarpa.

Čudno je, da se gledé okusa lešnikov ne more doseči prav napredek, akoravno je mnogo sort. V koljeh Švicarskih jezerov so našli mnogo lešnikov, o katerih se trdi, da so 3—4000 let stari, al razun velikosti so ravno taki, kakor ti, kateri se zdaj sadé. Če bi bil omenjeni dohodek morebiti tudi previsoko cenjen, se vendar ne more odreči, da se z nasajenjem leske lahko visok dobiček naredí.

Konečno se še omeni, da omenjene sorte v našem podnebju ravno tako obrodé in dozoré ko naša navadna leska. Pomnoži se najlože z mladikami iz korenine, požlahnuje se pa, da se cepi z nasadom, v sklad ali s popkom (okulira).

Leska se mora vsaditi v rahlo (frišno) zemljo, ker v suhi ali težki le slabo obrodí.

Posnetek iz obravnav mednarodnega zbora umnih sadje- in vinorejcev

od 2. do 7. dne meseca oktobra 1. l. na Dunaji.

(Dalje.)

Vzroki nerodovitnosti sadnega drevja so:

1. Drevo, katero neredno in slabo poganja, napravi tudi le slabo, nepopolno perje, katero ne more

zadosti založne ali rezervne snovi napraviti. Taka drevesa sicer cvetó, ali tudi pri ugodnem vremenu ne morejo obroditi.

2. Primanjka redilne snovi, posebno kali-ja in fosfatov v zemlji. Zemlja opeša rada posebno v starih sadnih vrtih in drevje more le zopet obroditi, ko je zemlja več let počivala in si drevo potrebnih snovi nabralo. V tacih primerljajih je treba gnojiti, da se redna rast ohrani in oslabela zopet ojači.

3. Drevesa, katerim se preveč gnoji ali katera so v zelo debeli zemlji zrastle, poganjajo le preveč lesa in ostanejo nerodovitna. To pa napravi to, ker imajo preveč organskih in premalo mineralnih redilnih snovi.

4. V zemlji ne sme biti preveč gnilcevih, organskih redilnih snovi.

5. Mokrota in hladno jesensko vreme.

6. Če rast zadušujejo gobe in mrčesi.

7. Če je drevo prejšnje leto jako veliko sadú obrodilo, prihodnje leto ne more obroditi, ker je redilne snovi popolnoma porabilo.

8. Če drevo ne more pozimi primerno počiti. Dokazano je namreč, da so v onih krajih drevesa nerodovitna, v katerih je zima tako zmerno topla, da pogon drevja ne more ponehati.

9. Hud mraz med cvetenjem ali brž ko drevo odcvete. Mraz sam ne vzroči slabe letine, če kaj družega k tej ne pomaga. Drevo mora vže prej oslabeno biti, drugače mraz ne napravi popolnoma slabe letine. Zadnji vzrok je bil pri zadnji slabi letini tudi glavni, al vendar sam ni bil.

Pri obravnavi se je tudi povdarjalo, da mrzel veter, če med cvetenjem vleče in dalj časa ne preneha, tudi drevju gledé rodovitnosti zelo škoduje. Med glavne vzroke se je štela v 2. točki navedena primanjka mineralnih redilnih snovi v zemlji.

O tem se je omenilo, da se zemlji mora zopet dati, kar se jej je s sadom vzelo. Ako se vsako leto s sadjem več centov kalija zemlji vzame, je vendar treba skrbeti, če se hoče drugo leto zopet sad dobiti, da se zemlji odvzeti kali na eni ali drugi način zopet vrne. Žalibog, na to se le redkokrat misli. Dejansko pa je dokazano, da je drevje, kateremu se je pognojilo, tudi v lanskem slabem letu obrodilo, akoravno je bilo vreme neugodno.

Omenilo se je tudi, da je bilo vže več hudih zim, vsled katerih je sadno drevje mnogo trpelo, al dozdej se vendar bolj previdno ni z njim ravnalo.

Redilne snovi v drevesu imajo važnost v sebi kot snovi in potem pa ker so slabe prevodnice toplote in zatoraj varujejo kambij, to je mehkeji snov delajočih celic mraza.

Pri odločevanju, katero sadno drevo naj bi se vsadilo, posebno v krajih, kjer se je bati poznega mraza, se mora gledati na one sorte, katere pozno cvetó ali katerim tudi med cvetenjem slabo vreme preveč škoduje. Dokazalo je namreč tudi leta 1873, da je nekoliko sort sadnega drevja, katere so ob enem cvetele in enako vreme imele, vendar obrodilo.

Na take sorte naj se sadjerejci posebno pri vsajanju sadnega drevja ozirajo. Priporočalo se je mnogo tacih sort in med temi so bila tudi sledeča drevesa: Pozno cvetoči tofelj, zlato-rumeni kosmač, Ribston Pepping, kraljevi kratki recelj i. dr.

Tù pehar — tù panj! kdo bo gospod?*)

Tako menda bo za naprej glasilka nasprotnih strank čebelarjev! „Ajhsteterca“ (Eichstädter Bienen-

*) Iz „Slov. čeb.“

Preskuševanec, kateri je pri preskušnji zadostil, plača poleg tega še za pisanje izpričala ter za kolečno pristojbino 1 goldinar.

Pri ponavljanji preskušnje plačuje se zopet devet goldinarjev takse.

§. 14. Po vsakokratnem konci preskušeni pošlje naj prvosednik izpitne komisije dotičnemu političnemu deželnemu oblastvu razkaz o njihovem vspehu.

O novi napravi za namakanje travnikov.

V 6. listu „Novic“ l. l. je moja iznajdba za namakanje travnikov naznanjena, al danes še le morem ceno zatvornice (ventila) in drugih reči povedati, ko sem imel velike zapreke zavolj zatvornice, ker vsak mehanikar je ceno tako nastavil, da bi bila moja iznajdba morala zavolj velike cene ventila zaspāti.

Zdaj sem toliko poravnal, da si upam za 8—14 gold. močilnik z vso pripravo vred narediti. Kedar se pa začne po fabriško zatvornica (ventil) in sicer s konkurencijo delati, in kmet potrebne reči v fabriki kupi, močilnik pa sam naredi, takrat bo priprava komaj 6 gl. stala ali pa še ne. Trpela bo 15—50 let ali še dalje.

Pri vsaki kmetijski šoli, družbi in pri vsakem mestu, kjer so šole, bi jaz rad tak močilnik z vso pripravo naredil in nekoliko večih učencev precej pri naredbi podučil vso pripravo v močilnik devati in regulirati, da bi se potem ta koristna iznajdba hitreje po celem svetu razširila, ker vsakemu privolim take stroje delati in v močilnik devati in le potem, ko bo stroj že v močilniku pol leta delal in ga gospodar ne podere, mora meni, dokler predpravico imam, za enkrat in vselej dva goldinarja za vsak stroj podeliti, kar mu bom s pobotnico potrdil.

Vsak travnik s takim strojem v močilniku bo 20 do 50 centov senā na leto več dal.

Kdor želi to naredbo, naj se v frankiranem pismu na me obrne.

Prosim tudi druge gospodarske časnike, naj blagovolijo te vrstice ponatisniti.

Na sv. Gori 6. avgusta 1874.

Šimen Kosmač, administrator.
(Pošta Sava — Südbahn.)

Posnetek iz obravnav mednarodnega zbora umnih sadje- in vinorejcev

od 2. do 7. dne meseca oktobra l. l. na Dunaji.

(Dalje.)

Ko se je konečno zbor v tem zedinil, da je glavni vzrok nerodovitnosti posebno pri starem sadnem drevju pomanjkanje redilnih snovi, se je začela obravnavati vprašanji: Kateri gnoj je najboljši za sadno drevje, kako in kedaj naj se gnoji?

Posebno se je priporočal tekoči gnoj, na pr. gnojnica, stranišen gnoj. Oba se smeta le rabiti, kedar sta vže prevrela, in če je treba, se morata z vodo zaliti. Da se pa zemlji odvzeti kali zopet dá, je zelo hasnovito, če se tekočemu gnoju nekoliko dni prej ko se rabi, pridene pepel iz drv, gips, kateri ima jako mnogo kalija v sebi.

Priporočale so se tudi druge, enake sorte gnojā, s katerimi se je po izjavah nekoliko družbenikov izvrsten vspeh dosegel.

Vzame se namreč zgnjit gnoj iz štale ali hleva, kateri se je nabral od raznih živali. Ta gnoj se zmeče v jame ali sodove, potem se mu prilije trikrat več vode ko je gnoja in to se pusti 2—3 dni prevreti, pridene

se še nekoliko apna, gipsa, koščene moke i. d. r., konečno se vse to z vodo zredči in s tako gnojnico se pognoji drevju.

Okoli dreves se napravi 6—8 jamic $\frac{3}{4}$ — 1 čevelj globokih, v te se vlije gnojnica, in ko je zemlja to popila, se jamice zopet zasujejo.

Še bolj očividni vspehi se trdi, da napravi tako-le narejen gnoj:

Na dno soda se dene $\frac{1}{2}$ palca visoko živega apna, na tega $\frac{1}{2}$ palca debelo s kladvom raztlesčenih kosti in na te $\frac{1}{2}$ palca debelo pepela iz lesa. To troje se ponavlja tako dolgo, dokler ni sod polen. Potrebno pa je, da se ta zmes 2 meseca s prilivanjem vode ali še bolje z gnojnico moči. Potem se kosti lahko popolnoma zmeljejo ali strejo. Holandeži gnojé češnjam z apnom, katero v vodi raztopé in potem v jame ob drevesih vlijo.

Za vrte se je pa priporočal sledeči način gnojenja: Vokoplje se več po konci stoječih širokih drenažnih cevi okoli drevesa v zemljo; v te se vlije tekočega gnoja, ali, kedar je velika suša, vode. Na ta način se tudi globokeje lege zemlje razmočijo in pognoje.

Omenilo se je, da hruševo drevo mnogokrat rumeno postane, in priporočalo se je kot dobro sredstvo zoper to raztopljeni železni vitriol, 5 funtov železnega vitriola na en cent vode. Tako raztopljen vitriol se ravno tako kakor tekoči gnoj drevesom priliva.

(Dalje prihodnjič.)

Izvršilne določbe k postavi o zemljiških knjigah za Kranjsko.

Tek pozvedovanja.

(Dalje.)

§. 14. Na novo najdenim parcelam je dati številka, katera se sklepa s poslednjo parcelno številko katastra v aritmetičnem povrstnem redu.

Če se je po razdelitvi pomnožilo število parcel, se imajo nove parcele zaznamovati s številkami v drobcih.

Ako je bila stara parcela, katera se je razdelila, zaznamovana s celo številko, tedaj se vzame ta številka za štelnik drobca, ter se mora ž njo zaznamovati vsaka po razdelitvi na novo napravljena parcela; imenovalniki tega drobca se določujejo pri 1 začenshi v aritmetičnem povrstnem redu.

Če bi se bila na pr. parcela, ki je s številko 50 zaznamovana, razdelila na tri dele, tedaj se morajo nove parcele zaznamovati $\frac{50}{1}$, $\frac{50}{2}$ in $\frac{50}{3}$.

Ako je bila pa stara parcela zaznamovana z drobcem, na pr. z $\frac{10}{4}$, tedaj gré ta podrazdelitev tako dalje, da se imenovalniki novih drobcev v aritmetičnem povrstnem redu sklepajo z imenovalniki drobcev, kateri stojé v katastru.

Če je tedaj parcela $\frac{10}{4}$ na tri dele razdeljena, se mora ena novih parcel zaznamovati z $\frac{10}{4}$, drugi dve pa — ako so se drobci $\frac{10}{5}$ do $\frac{10}{8}$ porabili v katastru za oznambo drugih parcel — z $\frac{10}{9}$ in $\frac{10}{10}$.

Kar se tiče zaznamovanja parcel po obdelovalnih vrstah, če bi isto potrebno bilo, je rabiti imenovanje (terminologija), kakor je isto predpisano po §. 16 postave od 24. maja 1869 drž. zak. št. 88.

§. 15. Vse po lokalnih pozvedbah na novo narejene zaznambe parcel po številkah ali po navaji obdelovalnih vrst imajo kot začasne veljati dotle, dokler se ne spravijo v soglasje s katastrom, ter se morajo vpisati v kazalo nepremičnin med oklepi. Ta zaznamek z oklepki naj se obdrži vselej, kedar se pozneje rabi tako začasno zaznamovanje.

§. 16. Premembe, katere so se po lokalnih pozvedbah opazile gledé na število in podobo katasterskih